תתף זיין אין דעם, דערפאַר זאָל יע־דער איינער געבן אין דער קופה.

וואָס דאָס שטימט מיט דער פרשת שקלים וואָס מען לייענט היינט, און ווי עס איז באַוואוסט דער וואָרט פון אַלטן רבי'ן אַז מ'דאַרף לעבן מיט דער צייט, מיט דער קריאה אין תורה פון דער צייט, וואָס אין מחצית השקל האָבן זיך אַלע אידן משתתף געווען.

(משיחת שבת פרשת משפטים, פרשת שקלים תשח"י)

פרשת תרומה

א. אין אָנהויב פון דער היינטיקער סדרה שטייט דריי מאָל דער וואָרט „תרומה": א) ויקחו לי תרומה; ב) אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי; ג) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת. זאָגט אויף דעם די גמרא [1], אַז די דריי תרומות זיי־נען: תרומת בקע לגולגולת שנעשו מהם האדנים (א תרומה וואָס יעדער איד האָט געדאַרפט געבן אַ מחצית השקל, פון וועלכן מען האָט געמאַכט די שוועלן צום משכן). תרומת המזבח בקע לגולגולת לקופות לקנות מהם קרבנות ציבור (די תרומה פון מחצית השקל וואָס יעדער איד האָט געדאַרפט געבן, פון וועלכן מען האָט געקויפט קרבנות ציבור). תרומת המשכן נד־בת כל אחד ואחד (די תרומה פאַרן משכן און זיינע כלים).

עס איז פאַראַן אָבער צווישן זיי אַ חילוק. די תרומות וועלכע מען האָט גענוצט פאַר די קרבנות און פאַר די אדנים זיינען געווען בקע לגולגולת, אַ האַלבן שקל פאַר יעדן — אַלע גלייך. אָבער די תרומה צו־ליב דעם משכן וכליו, איז ניט גע־וועזן אין דעם קיין באַשטימטער סכום, נאָר וויפיל יעדער איינער האָט גע־וואָלט געבן.

דאַרף מען פאַרשטיין, פאַרוואָס זיי־נען תרומת קרבנות און תרומת אד־נים אַנדערש פון דער תרומה פאַר די איבעריקע באַדערפעניישן פון דעם משכן?

ב. דאָס וואָס תרומת המזבח איז בקע לגולגולת, פאַר אַלעמען גלייך, איז פאַרשטאַנדיק, ווייל תרומת המזבח איז צוליב „לכפר על נפשותיכם" (וכדפירש רש"י, אַז דאָס גייט אויף תרומת המזבח לקנות מהם קרבנות ציבור, „שהקרבנות לכפרה הם באים"), ד. ה. אַ כפרה אויפן חטא העגל, ווי עס שטייט אין ירושלמי און אין מדרש.

דער חטא פון עגל איז געווען אַ חטא כללי, וואָס האָט אָנגערירט ניט נאָר די וואָס האָבן זיך דערין באַ־טייליקט, נאָר אויך שבט לוי, וועלכע האָבן זיך ניט באַטייליקט אין דעם חטא, און אַפילו משה רבינו, וואָס ער איז בשעת מעשה אַפילו גאָרניט געווען אין אַט די ד' אמות, ד. ה. ער איז גאָרניט געווען אַפילו אין דעם גדר פון מי שיש בידו למחות כו' (וואָס מיט זיינע מעגלעכקייטן האָט

1) שקלים רפ"א.

ער געקענט פארווערן), פונדעסטוועגן האט אויך אים אנגערירט דער חטא, אזוי ווי עס שטייט: „לך רד" ואמרו רבותינו ז"ל [2]: רד מגדולתך (נידער אראפ פון דיין גרויסקייט).

אזוי ווי חטא העגל איז געווען אן ענין אין וועלכן כלל ישראל, אלס שלימות פון כלל, איז דורכגעפאלן, ד. ה. אז דאס איז געווען א קלקול כללי, דערפאר האט אויך דער תיקון און די כפרה אויף דעם געדארפט זיין דורך אן ענין כללי, וואס אלע האבן געדארפט געבן גלייך, ווארום עס איז געווען אן ענין פון כלל ישראל.

ג. פארשטיין דעם ענין מער אויס־פירלעכער:

עס איז באוואוסט, אז חטא העגל איז אין דעם סוג פון חטא עץ הדעת. דורך חטא עץ הדעת ירדה זוהמא לעולם, ובשעת מתן תורה פסקה זוה־מתן ועל ידי חטא העגל חזרה [3].

דערפון איז מובן, אז מען קען קלע־רער פארשטיין דעם ענין פון חטא העגל דורך אריינטראכטן אין וואס עס איז באשטאנען דער חטא עץ הדעת, און אין דעם ענין פון מתן תורה.

אין אנהויב פון דער בריאה איז געווען „עולם על מילואו נברא" [4], און „עיקר שכינה בתחתונים היתה" [5]. דורך דעם חטא עץ הדעת איז ירדה זוהמא לעולם, און צוליב דעם איז די וועלט ניט געווען קיין כלי צו אלקות בגילוי. ווי עס איז באוואוסט, אז הגם קיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה (כאטש די אבות האבן מקיים געווען די גאנצע תורה אידער זי איז געגעבן געווארן), איז דאס אבער ניט געווען פארבונדן מיטן גשם פון וועלט באופן פנימי, ווארום רוחניות מיט גשמיות זיינען געווען ווייט איינע פון די צווייטע — רוח־ניות האט ניט געקענט שטיין אין גשמיות אין א פנימיות און אין אן אופן פון קליטה [6].

דער אויפטו פון מתן תורה איז געווען, אז עס איז אראפ די זוהמא, עס איז געווארן אן אויסלייטערונג אין וועלט, און דערפאר קענען זיין תורה ומצוות אין דברים גשמיים בפנימיות, מען זאל קענען מאכן פון גשמיות א כלי צו ג־טלעכקייט.

חטא העגל האט מעורר געווען צו־ריק די זוהמא פון חטא עץ הדעת אין כללות העולם.

דער אויפטו פון מתן תורה איז זיכער געבליבן אויך נאכן חטא העגל [7], ווארום אויך איצטער איז דא א חי־לוק צווישן אידן מיט, להבדיל, ניט־אידן. ביי אידן איז אויך איצטער געבליבן תורה ומצוות בגשמיות, וואס זייער ענין איז צו באהעפטן און פאראייניקן גשמיות מיט אלקות. אבער פונדעסטוועגן איז א געוויסע מאס זוהמא צוריקגעקומען, און די זוהמא איז ניט נאר אין אנשים פר־טיים און ענינים פרטיים, נאר אויך אין כללות העולם.

דער תיקון אויפן חטא העגל איז מחצית השקל, וואס ביי דעם שטייט: זה יתנו, „זה" לשון גילוי, כמרז"ל: כל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר

---

2) ברכות לב, א.
3) שבת קמו, א. זהר ח"א נב, ב.
4) זע בראשית רבה יב, ו.
5) בראשית רבה יט, ז.
6) זע וועגן דעם אלעם אויבן עמוד 41.
7) זע ניצוצי אורות לזהר ח"ג יד, ב.

זה א־לי [8]), ד. ה. אַז דורך מחצית השקל און עבודת הקרבנות, און בזמן הזה דורך עבודת התפילה וואָס במ־קום קרבנות תיקנום, נעמט מען אַראָפּ די זוהמא און מען איז ממשיך צו־ריק גילוי אלקות אין וועלט.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז סיי דער חטא העגל, סיי דער תיקון אויף דעם, זיינען ענינים כלליים.

ד. דערמיט וועט מען פאַרשטיין כמה דינים וואָס זיינען געווען אין מחצית השקל:

א) די געלט וואָס יעדער איינער האָט געגעבן איז געוואָרן ממון ציבור. יעדער איינער האָט געגעבן זיינע איי־גענע געלט, אָבער ער האָט דאָס גע־דאַרפט אָוועקגעבן אויף אַזאַ אופן אַז עס זאָל ווערן אויס ממון יחיד, אויך ניט קיין שותפות פון עטלעכע יחידים, נאָר ציבור־געלט.

ב) פאַר די געלט פון מחצית השקל האָט מען געקויפט קרבנות ציבור דוקא.

דער רמב״ם אין זיין הקדמה צו פירוש המשניות (סדר קדשים) דער־קלערט, אַז ס׳זיינען פאַראַן פיר מי־נים אין קרבנות: א) קרבנות ציבור, ב) קרבן יחיד, ג) קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד, ד) קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור.

קרבן ציבור זיינען די קרבנות וואָס האָבן אַ באַשטימטן זמן און מען איז זיי מקריב אַלס ציבור, אַזוי ווי תמי־דין און מוספין. קרבן יחיד זיינען די קרבנות וואָס האָבן ניט קיין באַ־שטימטן זמן און יעדער איינער איז זיי מקריב אַלס יחיד. קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד זיינען די קרבנות וואָס מען איז זיי מקריב אַלס ציבור, זיי האָבן אָבער ניט קיין באַשטימטן זמן, אַזוי ווי פר העלם דבר. קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור זיינען די קרבנות וואָס מען איז זיי מקריב אַלס יחיד, אָבער זיי האָבן אַ באַשטימטן זמן, אַזוי ווי קרבן פסח.

קרבן יחיד, אויך קרבן יחיד וואָס דומה לקרבן ציבור, האָט מען ניט געקויפט פון די געלט פון מחצית השקל. וועגן קרבן ציבור דומה לקר־בן יחיד איז פאַראַן אַ פלוגתא [9]), און די הלכה בלייבט, אַז אויך אויף זיי האָט מען ניט גענומען פון מחצית השקל, נאָר דוקא אויף קרבן ציבור ממש האָט מען גענומען פון מחצית השקל.

דער טעם פנימי אויף ביידע דינים: וויבאַלד אַז מחצית השקל איז געווען אַן ענין כללי, האָט עס געדאַרפט זיין ממון ציבור און מען האָט עס פאַרנוצט אויף קרבנות ציבור ממש.

ה. דאָס איז די דערקלערונג פאַר־וואָס תרומת המזבח האָבן געגעבן אַלע גלייך. אָבער בנוגע תרומת האד־נים איז ניט פאַרשטאַנדיק, פאַרוואָס האָט אין דעם געדאַרפט זיין בקע לגולגולת דוקא?

נאָך מער איז ניט פאַרשטאַנדיק: די אדנים זיינען דאָך אַ טייל פון משכן, קומט דאָך אויס אַז ביידע תרומות (תרומת האדנים און תרומת המשכן) זיינען נאָר צוליב דעם משכן און זיינע כלים (וואָס דערמיט טיילן זיי זיך אויס פון תרומת המזבח), היינט פאַרוואָס טיילן זיי זיך גופא אויף צוויי באַזונדערע תרומות, וואָס

8) שמות רבה כג, טו.

9) מנחות נב, א.

זיינען פאַרשידן אויך אין זייערע דינים, תרומת המשכן איז „איש כפי אשר ידבנו לבו״ און תרומת האדנים — „בקע לגולגולת״?

ו. דער ירושלמי טייטשט אויס די דריי מאָל תרומה וואָס אין פסוק, יעדער איינער, אויף וועלכער תרומה זי איז מרמז: ויקחו לי תרומה גייט אויף תרומת האדנים; תקחו את תרומתי — אויף תרומת המזבח; וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו׳ — אויף תרומת המשכן.

דער אופן הלימוד אין פסוק איז:

ביי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זאָגט ער זהב וכסף ונחושת וגו׳, די אַלע דרייצן צי פופצן זאַכן — גייט דאָס אויף נדבת המשכן. ביי דעם פסוק תקחו את תרומתי זאָגט ער אשר ידבנו לבו, דערפאַר גייט עס אויף קרבנות וואָס אין זיי איז נוגע מחשבה שבלב (אַזוי אויך תפילות שכנגד תמידין תקנום, איז דאָך תפילה — עבודה שבלב [10]), דער עיקר פון תפילה איז מחשבה).

בלייבט איבער דער פסוק פון ויקחו לי תרומה, וואָס גייט אויף די אדנים.

לויט דעם — שטייט דער וואָרט „לי״ ביי דער תרומה פון אדנים דוקא.

באמת גייט דער ויקחו „לי״ אויף אַלע דריי תרומות, און נאָך טיפער — אויף כללות התורה והמצוות, ווי עס שטייט אין תניא בשם הזוהר [11]), אַז דורך תורה ומצוות איז ויקחו לי — אותי אתם לוקחים, אָבער פונדעסטוועגן שטייט דער וואָרט „לי״ בפירוש ביי אדנים דוקא.

10) תענית ב, א.

11) תניא פמ״ז. זהר ח״ב קמ, ב.

זעט מען דערפון נאָך אַ חילוק פון די אדנים מיט די איבעריקע טיילן פון משכן (און די קרבנות), וואָס אין די אדנים דוקא איז דער „לי״ בגילוי, וכל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם [12]).

ז. דעם חילוק פון די אדנים מיט די אַנדערע טיילן פון משכן אין ביידע דערמאָנטע חילוקים, וועט מען פאַרשטיין דערקלערנדיק פריער דעם ענין פון אדנים אין נפש האדם.

אויפן פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, זיינען מדייק די רז״ל [13]): בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד מישראל. במילא איז מובן, אַז אויך אין דעם משכן ומקדש הרוחני וואָס אין יעדן אידן, זיינען פאַראַן אַלע טיילן פון דעם משכן, אויך דער טייל פון די אדנים.

ח. די אדנים זיינען געווען דער נידעריקסטער טייל פון משכן. פונדעסטוועגן זיינען זיי דוקא געווען דער יסוד פון דעם גאַנצן משכן, אויך פון די קרשים ויריעות, כאָטש זיי זיינען געווען העכער פון די אדנים.

אין עבודת האדם איז דער ענין פון אדנים — שפלות וביטול.

די קרשים בנפש האדם זיינען די כחות פנימיים, שכל און מדות. דערפאַר זיינען זיי עשר אמות, כנגד עשר כחות הנפש [14]). די יריעות זיינען די כחות מקיפים.

12) ויקרא רבה פ״ב, ב. זע אויך לקוטי תורה במדבר ט, ג.

13) זע ראשית חכמה שער האהבה פ״ו (נאָענט צום אָנפאַנג) און אין של״ה שער האותיות אות ל, מסכת תענית רד״ה מענין העבודה. פרשת תרומה חלק תו״א — שכה, ב. שכו, ב.

14) זע תיקוני זהר תיקון יט (סא, א).

די אדנים זיינען נידעריקער פון אַלע עבודות פּרטיות, דאָס איז דער ענין פון שפלות און ביטול פון קבלת עול. פונדעסטוועגן איז דאָס דוקא דער יסוד פון גאַנצן משכן, ווי מיר זאָגן: ונפשי כעפר לכל תהי', און דורך דעם דוקא איז: פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי.

ט. דאָס איז אויך דער טעם וואָס תרומת האדנים איז געווען נאָר דעם ערשטן יאָר, אָבער די אַנדערע תרומות זיינען געווען אויך שפּעטער.

דער ענין איז: שפלות און ביטול זיינען דער יסוד און אָנפאַנג פון עבודה, דאָס דאַרף מען האָבן צום אַלעם ערשטן, און דערנאָך, בשעת מען האָט שוין דעם יסוד, דאַרף מען טאָן אין מדריגות פּרטיות אין עבודה.

דערפאַר איז דער אָנהויב פון דער עבודה פון טאָג — מודה אני און הודו להוי', ווארום הודאה וביטול זיינען התחלת ויסוד העבודה, און דערנאָך קומען די מדריגות פּרטיות: פּסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע, קריאת שמע וכו'.

י. לויט דעם וועט מען פאַרשטיין בײדע חילוקים צווישן די אדנים מיט די אַנדערע טיילן פון משכן:

אין עבודות פּנימיות — קרשים און יריעות — איז דאָ אַ חילוק פון איינער ביז אַ צווייטער, ווייל יעדער דאַרף דינען דעם אויבערשטן מיט זיינע כחות וחושים. אָבער אין דעם ביטול פון קבלת עול זיינען אַלע גלייך.

דורך וואָס נעמט מען עצמות, „לי" — דורך ביטול דוקא. לא באש הוי', לא ברעש הוי' ולא ברוח הוי', נאָר אין קול דממה דקה — תמן קא אתי גלכא (וכמבואר בארוכה ד' ענינים אלו בעבודת האדם בהמשך תער"ב).

יא. הגם דער יסוד העבודה איז קבלת עול און ביטול, אָבער, ווי גערעדט פריער, איז דאָס נאָר דער יסוד. שלימות העבודה איז, מען זאָל אָװעקגעבן צום אויבערשטן אויך די כחות פּנימיים, שכל און מדות. און אין דעם קען מען ניט יוצא זיין מיט מחצית השקל, נאָר אַזוי ווי דער דין איז ביי קרבנות: עשיר שהביא מנחת עני לא יצא[15]. ביי יעדן איינעם מאָנט מען, אַז ער זאָל אָוועקגעבן זיין גאַנצן שכל מיט די גאַנצע מדות צום אויבערשטן.

פון דער אַנדער זייט שטייט דאָרט: עני שהביא מנחת עשיר יצא, און ווי מפרשים טייטשן איז ניט נאָר יצא בדיעבד, נאָר אויך לכתחילה, און נאָך מערער: תבוא עליו ברכה.

דער ענין פון דעם אין רוחניות איז: אויך אַן עני בדעת, וואָס עס פעלט אים אין לימוד נגלה דתורה און אַפילו אין קיום המצוות בהידור, אויך ביי אים מאָנט מען ער זאָל לערנען פּנימיות התורה, מנחת עשיר, און דאָס גופא וועט ברענגען אַז תבוא עליו ברכה, עס וועט זיין דער עשר (מאַכן זיך רייך) בשביל שתתעשר, ואין עשיר אלא בדעת, ער וועט זיין אַן עשיר ברוחניות, אין זיינע חושים ויכולת, און עס וועט אַראָפּקומען אויך אין עשירות כפשוטו בגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי.

(משיחות שבת פרשת משפטים, תשט"ו, תשח"י)

יב. אויפן פסוק ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, איז

15) נגעים בסופה.

מבאר כבוד קדושת מורי וחמי אדוננו מורנו ורבינו [16], אז שטים איז מלשון הטי' — אפנייגונג.

עס איז פאראן א מיטל־וועג, דאס איז דער וועג פון שכל און השגה, און דאס אפנויגן פון מיטל־וועג ווערט אנגערופן „שטים", שטות.

און אין דעם זיינען פאראן צוויי אופנים: א) די הטי' למטה מהשכל, שטות דלעומת זה, וכמרז"ל: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות [17]. ב) די הטי' למעלה מהשכל, שטות דקדושה, ועל דרך מרז"ל אהני לי' שטותי' לסבא [18].

די עבודת המשכן ומקדש איז צו מהפך זיין שטות דלעומת זה און מאכן פון איר שטות דקדושה, עיין שם באריכות.

יג. מען קען זיך ניט באנוגענען מיטן מיטל־וועג, נאר מען מוז האבן שטות דקדושה דוקא, למעלה מטעם ודעת.

וואלט אין וועלט ניט געווען די מציאות פון שטות דלעומת זה, וואלט דעמאלט געגוג געווען אויך דער מיטל־וועג. בשעת אבער אז דורך חטא עץ הדעת איז געווארן אין כללות העולם זוהמא, שטות דלעומת זה, איז מיט וואס קען מען דאס ביי־קומען — מיט שטות דקדושה דוקא.

אזוי ווי דאס איז אין כללות העולם, אזוי אויך ביי יעדן איינעם, אז אויב ער האט חוטא געווען און פוגם געווען און עבר את הדרך, אדער אפילו נאר איינע פון די דריי זאכן, קען ער דאן ניט גיין אויפן מיטל־וועג, נאר ער מוז גיין למעלה מדרך המיצוע, און לויט ווי עס ווערט דערקלערט אין אגרת התשובה [19], אז במקום הקשר דארף זיין כפול ומכופל.

אזוי זאגט אויך דער רמב"ם [20], אז בכלל דארף מען גיין אין מיטל־וועג. אויב אבער מען איז געגאנגען אין איין ריכטונג צופיל, איז בכדי דאס צו מתקן זיין, מוז מען גיין אין דעם צווייטן קצה.

יד. לויט דעם וועט מען אויך פארשטיין, וואס די גמרא באצייכנט די העכסטע מעלה מיטןווארט „ופרצת". לא כאברהם כו' ולא כיצחק כו' אלא כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה [21].

אין פלוג איז ניט פארשטאנדיק, וואס איז אזוי די גוואלדיקע מעלה פון „ופרצת", וואס דאס איז גרעסער פון אלע אנדערע מעלות, וואס ער רעכנט דארטן אויס אין גמרא?

וועט מען עס פארשטיין דערקלערנדיק פריער נאך א פרט אין דעם ענין „ופרצת".

דער ווארט „ופרצת" באדייט ניט סתם צעשפרייטן זיך, נאר — אראפנעמען מחיצות. אין א פעלד איז ניט שייך קיין פירצה, נאר ווען עס איז דא א בנין און א מויער, און מען נעמט אראפ פון דעם א חלק, הייסט עס פירצה — „ופרצת".

דעם בנין און גדר — אויף וועלכן מען זאגט אז אין אים דארף זיין

---

16) באתי לגני תש"י, ס"ג ואילך.
17) סוטה ג, א.
18) כתובות יז, א.

19) פ"ט.
20) פ"ד משמונה פרקים.
21) שבת קיח, ב.

ופרצת — איז דאָך מוכרח אַז עס איז אַ בנין דקדושה. וואָרום אויב עס איז אַ בנין דלעומת זה, איז דאָך דאָס באמת ניט קיין ענין פון בנין, נאָר אַן ענין פון חורבן און פירצה (על דרך מרז"ל [22]) לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים) און ברעכן אַזאַ בנין איז, אין דער אמתן, ניט קיין ופרצת, נאָר, אדרבה, בנין. אויב תורת אמת רופט עס אָן ופרצת, מוז מען דאָך זאָגן, אַז דאָס איז אַ פירצה באמתיות.

איז דאָך אין פלוג ניט פאַרשטאַנדיק, וואָס פאַר אַ תכלית און גוטס איז דאָ אין ברעכן אַ בנין, אַזאַ בנין וואָס תורה רופט עס בנין?

אָבער לויט דעם אויבן־געזאָגטן וועט מען עס פאַרשטיין: די עבודה איז, שטות דקדושה וואָס איז העכער פון מיטל־וועג, כאָטש דער מיטל־וועג איז דאָך אַ גלייכער וועג על פי התורה, פונדעסטוועגן דאַרף זיין „ופרצת", אַרויסגיין פון אַלע הגבלות, אויך פון הגבלות וגדרים פון קדושה, וואָס זיי זיינען דאָך בנין.

און דער ענין פון שטות דקדושה שלמעלה מטעם ודעת, העכער פון הגבלות, אַפילו פון הגבלות פון קדושה, דאָס איז נחלת יעקב, בחיר שבאבות — תכלית המעלה, העכער פון נחלת אברהם און פון נחלת יצחק.

טו. די אָנווייזונג פון דעם בנוגע לפועל איז:

תלמידי הישיבות און יושבי אוהל בכלל דאַרפן זיך ניט באַנוגענען מיט די זמנים הקבועים וואָס זיי האָבן צו לערנען תורה. אַפילו די זמנים קבועים פון מהדרין, און מהדרין מן המהדרין זיינען אויך ווייניק, נאָר עס דאַרף זיין — „ופרצת", אהני לי' שטותי' לסבא, העכער פון טעם ודעת, העכער פון אַלע זמנים הקבועים.

בעלי עסק, וואָס זייער עיקר עבודה איז קיום המצוות און בפרט מצות הצדקה ששקולה כנגד כל המצוות, איז די אַלע דברים הקבועים שבצדקה, און אַפילו צדקה מהמובחר ווי דערקלערט אין פוסקים ואחרונים, — כאָטש ס'איז אַ בנין מובחר על פי תורה — איז עס פאַר זיי נאָך אַלץ ווייניק. עס דאַרף זיין ופרצת אָן הגבלות, און ווי עס ווערט דערקלערט אין אגרת התשובה [23]) און אגרת הקודש [24]), אַז כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. און אַפילו די וואָס מיינען, אַז זיי דאַרפן צו דעם ניט אָנקומען ווייל זיי פעלט גאָרניט, — אָבער אין דער עבודה פון יחודים עליונים פעלט דאָך אויך זיי, וואָס די יחודים שלמעלה זיינען דאָך אין סוף, במילא דאַרפן אויך זיי געבן צדקה אין אַן אופן פון ופרצת.

טז. אויף משיח'ן שטייט דער לשון „פורץ" [25]). איז די מצות השעה, בכדי צו ברענגען דעם פורץ בקרוב — עס זאָל זיין דער לימוד התורה און קיום המצוות ובפרט צדקה אין אַן אופן פון ופרצת.

דורכן לימוד התורה אָן הגבלות פון יושבי אוהל און איבערהויפט בני־הישיבה, און דורכן קיום המצוות ובפרט צדקה אָן הגבלות פון בעלי־

22) פסחים מב, ב. מגילה ו, א (בשינוי **לשון**).

23) פ"ג.

24) סי' י, **ועוד**.

25) ב"ר ס"פ סג. רש"י בב"ר ס"פ פה.

עסק, וועט זיין כלשון המאמר[26]: „גג ורצפה כאחד ממש", תורה וואס אין רוחניות איז דאס „גג" (א דאך) און מצוות וועלכע זיינען אנגעטאן אין גשמיות'דיקע זאכן — „רצפה", וועלן זיין כאחד ממש, און עס וועלן אראפ־גיין אלע הבדלות, מחיצות והגבלות, און עס וועט זיין יעלה הפורץ לפנינו בקרוב ממש.

(משיחת יו"ד שבט, תשי"ט)

הוספה *)

מען האט גערעדט, אז עס דארף זיין דער ענין פון „ופרצת" אין אלע ענינים.

אזוי ווי עס איז דאך דער אנהויב פון יאר און פון סדרה, דער סדר ההמשכה מלמעלה למטה, איז די ערשטע זאך דארף זיין דער „ופרצת" אין תורה. מען דארף לערנען תורה בשופי, ניט קוקן אויפן זייגער.

אויב מען דארף דאס באווארענען יושבי אוהל, איז מכל שכן אז מען דארף דאס באווארענען בעלי עסק. דער בעל עסק זאל ניט וועלן יוצא זיין מיט א קביעות עתים לתורה ווי עס קומט אויס לדעתו, נאר עס דארף זיין „ופרצת". „פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" — האט געטייטשט דעם אלטן רבינ'ס א חסיד — אז דער לי־מוד התורה דארף זיין באופן פון „פרק אחד" — אז דער „אחד" זאל אים פאנאנדערנעמען, דעמאלט איז „שח־רית" — ווערט ליכטיק. „ופרק אחד" — בשעת דער „אחד" נעמט אים פא־נאנדער, איז „ערבית" — ווערט זיס.

פון תורה דארף מען דאס ממשיך זיין אויך אין עבודה — תפילה, אז עס זאל זיין דער „ופרצת" אין עבו־דת התפילה. ביי יושבי אוהל דארף זיין א לאנגע התבוננות פארן דאוו־נען, בשעת'ן דאוונען און אויך נאכן דאוונען. בעלי עסק, וואס ביי זיי איז די התבוננות בתפילה באגרענעצט, פונדעסטוועגן דארף די הגבלה אויך האבן א הגבלה, עס זאל ניט זיין באופן אז ס'איז אזוי שנעל און קורץ אז ס'איז ניטא קיין ארט וואו אריינ־שטעקן א נאדל, וואס דורכן „פתחו לי כחודו של מחט", איז „אפתח לכם כפתחו של אולם".

פונקט ווי אין גשמיות, קען ער דאך אמאל אין איין מינוט פארדינען פיל מער ווי אן אנדער מאל אין א סך שעה'ן, אזוי אויך, להבדיל, אין דאוו־נען, הגם ער האט ניט קיין סך צייט, אבער די צייט וואס ער האט, דארף ער טאן אין עבודת התפילה, און השם יתברך וועט אים געבן הצלחה, אז דורך דער ביסל צייט וועט ער אויפ־טאן.

תפילה איז דאך רצוא, איז פון דעם דארף מען ממשיך זיין דעם „ופרצת" אויך אין קו פון גמילות חסדים. וואס דאס איז דאך וואס מען האט גערעדט באריכות דעם „ותומכי' מאושר", וואס תומכי' גייט אויף תמכין דאורייתא — מעשר איז דאך א חיוב, און חומש מצד תקנת אושא, און אפילו יותר מחומש, איז ער דאך מבאר אין אגרת התשובה ואגרת הקודש, אז מען דארף עס אויך טאן מצד תיקון אויף ענינים בלתי רצויים. דארטן — אין אגרת התשובה ואגרת הקודש — רעדט ער דאס מצד דעם קו פון תיקון על

---

26) באתי לגני תש"י ס"ט.

*) צוליב פולקאמערער דערקלערונג פון די אותיות טו־טז, ברענגען מיר די פאלגנ־דיקע שיחה.

עוונות כו׳, ומכל שכן בשעת דאָס איז אין דעם אַנדער קו [27]).

מען דערציילט [28]), אַז דער בעל שם טוב האָט געגעבן צדקה מער ווי אַ פינפטל, האָט מען אים געפרעגט, עס שטייט דאָך אל יבזבז יותר מחומש? האָט ער געענטפערט, אַז המבזבז איז מלשון ביזה (וואָס איז ביי מלחמות וכיוצא בזה), ד. ה. דער וואָס וויל ניט געבן און ער דאַרף מיט זיך מלחמה האָבן, פועל׳ן בדרך כפי׳ ובדרך ביזה, אָפּרייסן דאָס ביי זיך, איז אַל יבזבז יותר מחומש. דאַקעגן דער וואָס גיט דאָס בשמחה ובעונג (איז מיט וואָס איז אַנדערש צדקה פון אַנדערע תענוגים און באַדערפענישן אויף וועלכע ער גיט אויס געלט?).

קען מען דאָך טענה׳ן, אַז מען האָלט נאָך ניט דערביי אַז די צדקה זאָל זיין בשמחה ובתענוג, איז דאָך אָבער אויף דעם דער „ופרצת״. בפרט, ווען מען איז דאָך זיכער אין דעם צוזאָג „ובחנוני נא בזאת״ — העלפט עס צו שמחה ותענוג. אויך דאַרף זיין דער „ופרצת״ ביי די וואָס אַרבעטן אין די מוסדות הקדושים. פונקט ווי מען מאָנט ביי די תלמידים זיי זאָלן ניט קוקן אויפן זייגער, אַזוי איז אויך ביי די רמי״ם וכו׳, אַז ניט זיי דאַרפן „אָפּאַרבעטן״ זייערע „אַרבעט־שעות״, נאָר מען דאַרף ליגן אין דעם אָן חשבונות וכו׳.

און דורך דעם וואָס מען וועט זיך פירן לויט „ופרצת״ אין די אַלע אויבנגעזאָגטע ענינים, וועט דער אויבערשטער געבן דעם „ופרצת״ יעדן איינעם אויך בעניניו הפרטים, ביז*) צו „נחלה בלי מצרים״.

(משיחת שמחת תורה, תשי״ם)

פרשת תצוה

א. אויפן פסוק ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור גו׳, זאָגן די רז״ל [1]), אַז עס זיינען דאָ דריי סאָרטן שמן, און פאַר דער מנורה האָט מען געדאַרפט האָבן שמן הראשון (דעם ערשטן סאָרט בוימל).

ווי מען האָט שוין גערעדט פיל מאָל, איז יעדער ענין אין תורה — און בפרט ענינים פון משכן און מקדש, וואָס ווי די רז״ל זאָגן דעם פירוש פון ושכנתי בתוכם, אַז דאָס מיינט בתוך כל אחד ואחד מישראל [2]) — פאַראַן אין דער רוחניות׳דיקער עבודה פון נפש האדם.

ב. אין תורה זיינען דאָ דריי מדריגות: מים, יין און שמן (וואַסער, וויין און בוימל). גליא דתורה איז מים, רזין דתורה — יין, און רזין דרזין

---

27) זע כתובות סז, ב. זהר ח״ג ט, ב. נמוקי יוסף צו בבא קמא ט, ב. שולחן ערוך אורח חיים סי׳ תרנ״ו ובנ״כ שם. ואכ״מ.

28) הובא בס׳ אורח לחיים פרשת תרומה ובס׳ וציוה הכהן פס״ו.

1) מנחות פו, א.

*) הגם שמדברי הגמרא (שבת קיח, ב) מוכח לכאורה אשר נחלה בלי מצרים הוא ענין אחר עם ופרצת, — כבר נתבאר בשיחת י״ג תשרי תשי״ט ראי׳ בגמרא זו גופא כמ״ש בפנים.

2) זע אויבן עמוד 165 הערה 13.